

ТРИДЕННИК - REVUE NEVOUDAJAÏKE - TRIDENNYI UKRAÏNIENNE

Число 40 (98), рік видання III. 9 жовтня 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 9 жовтня, 1927 року.

Страшне нещастя — нечувана повідь, що тяжким лихом впала на частину Галичини, — принесло з собою багато горя й збитків. Викликала та катастрофа великі втрати — жертви людьми, знищене майно, руїну господарства, дезорганізацію економічного життя краю, але ще страшніші її наслідки — злидні, хвороби, голод.

Осінь з її негодою та сльотою і близька зима з снігом та морозом ще гострішим, дошкульнішим роблять це лихо, вимагають посилення й поширення допомогової акції.

В цьому числі «Тризуба» читач знайде відомості про те, що і як робиться в цьому напрямку в Галичині, як озвалися наші люде на це нещастя по-за її межами.

Само собою, що до справи допомоги, яка знаходить собі відгук всюди, де живе український народ, не може зостатися чужою й байбужою й наша еміграція.

Скрутне її матеріяльне становище, безліч у неї своїх власних потреб, часто болючих, що вимагають залагодження, потребують коштів, іноді немалих, але по спроможності своїй і вона має внести свою частку на допомогу землякам.

Діло її об'єднуючих органів — в кожній країні виявити ініціативу, повести й розвинути кампанію допомогову. Обов'язок кожного — нехай лептою вдовиці — стати в допомозі частині рідної землі, що на неї впало таке горе.

Студентство на Сов. Україні.

На сов. Україні вищими школами визнаються як інститути, так і технікуми, а тому учні тих і других шкіл кваліфікуються студентами.

В даній статті маю намір подати деякі відомості про студентство на сов. Україні, використовуючи для того статистичний матеріал, вміщений у праці Я. Звігальського та М. Іванова «Професійна освіта на Україні».

Перше за все цікаво простежити динаміку студентства.

	1922	1926 р.
в інститутах було студентів	48.233	27.909
в технікумах	42.100	26.143
Разом:	90.333	54.052

Отже загальна кількість студентів на протязі 4-х років зменшилася на 40 відс.

Вбачати в цьому наслідок зменшення кількості вищих шкіл, яке було переведено за ці роки, не доведеться, бо й навантаженість, самих шкіл була в попередні роки більша, ніж в 1926 році, бодай що-до інститутів. А саме, на один інститут припадало студентів — в 1922 р. — 1148, а в 1926 р. — 797, на один технікум припадало студентів в 1922 р. — 141, а в 1926 р. — 180. Можна думати, що на зменшення кількості студентів вплинуло підвищення вимог при прийомних іспитах, а також встановлення певної норми вакансії.

Серед студентів інститутів числилось в 1926-7 ак. році 25 відс. студенток; найбільше студенток було на медичних інститутах — 45,2 відс., найменше на індустріjno-технічних — 4,1 відс. У педагогічних інститутах (ІНО) студенток рахували 44,8 відс.. Слід одмитити, що йде послідовне зменшення студенток в інститутах, — так в 1923-24 ак. році їх було 34,5 відс. в 1924-5 р. — 32 відс., в 1925-6 р. — 29,6 відс., і в 1926-27 р. — 25 відс.

В 1926-7 ак. р. в порівнянні з 1925-6 р. помічаємо збільшення студенток; лише на соціально-економічних інститутах — 15,4 відс., проти 13 відс., та на мистецьких інститутах — 32,8 відс., проти 28,2 відс..

Що-до технікумів, то там було в 1926-7 ак. р. всього 29,6 відс. студенток; найбільший відсоток і тут був на медичних інститутах — 74 відс., найменший також на інд.-технічних — 7,3 відс.. Педагогічні технікуми числили в 1926-7 р. — 55,5 відс. студенток.

В технікумах помічаємо також відсоткове зменшення студенток в порівнянні з 1923-4 ак. р., коли студенток в технікумах налічувалося 32,3 відс. На жаль, матеріяли не подають причин цього явища.

Поділ студентства за віком під час прийому показує така таблиця у відсотках:

	17-19 р.	20-23 р.	24-28 р.	29-33 р.	стар. 33 р
Інститути:					
1925-6 р.	6,8	37,5	35,5	13,3	4,3
1926-7 р.	18,0	43,3	25,4	10,0	3,3
Технікуми:					
1925-6 р.	29,8	46,7	16,2	4,4	2,9
1926-7 р.	48,3	38,3	8,9	3,1	1,4

Як видно з цієї таблиці, більшість студентства як в інститутах, так і в технікумах належить до осіб не старше 23 років. В порівнянні в 1925-6 минулий шкільний рік визначається молодшим віком студентства.

Робітничче-селянська влада сов. України скрізь, де тільки можна, підкреслює, що тільки за совітів робітництво й селянство широкою лавою

рушило до вищих шкіл, які за царських часів для них були закриті. Отже цікаво простежити поділ студентства за соціальним станом, а з окрема у установах педагогічної освіти.

В 1926-7 р. в інститутах взагалі — було селян 22,7 відс., робітників — 24,4 відс., а з окрема в ІНО було селян — 19,1 відс. і робітників — 11,6 відс. В технікумах взагалі було селян — 35,1 відс., робітників — 29,7 відс., а з окрема в педтехнікумах було селян — 56,6 відс., робітників — 12,6 відс.

Найбільший відсоток селян і робітників припадає на сільсько-господарські інститути й технікуми, а саме — в інститутах цих було селян — 52,2 відс., робітників — 15,5, а в с.-г. технікумах було селян — 62,4 відс., робітників — 14,8 відс. Найменший відсоток селян і робітників припадає на медичні інститути й технікуми, а саме в інститутах цих було селян — 12,2 відс., робітників 10,8 відс., в медтехнікумах було селян — 10,7 відс., робітників — 13,6 відс.

Щоб з'ясувати, який поступ стався за панування совітів в порівнянні з царськими часами що-до розподілу учнів за їх соціальним станом, наведу дані із звіту міністра нар. освіти б. Росії за 1913 рік.

На 1 січня 1914 р. учні розподілялися у відсотках так: в університетах було селян 13,3 відс., діти міщан і цехових (сюди входили й робітники) — 24,3 відс., в учительських інститутах, які можна ототожнити з ІНО, було селян — 64,6 відс., а в учительських семінаріях, які відповідають теперішнім педтехнікумам, селян було 71 відс. Отож, як бачимо, сучасним ІНО і педтехнікумам далеко ще до тої демократизації, яка була властива колишнім учительським інститутам і семінаріям.

Одно можна сказати, що як тоді, так і тепер значний відсоток студентства припадає на долю уприведейованих верств громадянства, — тодішніх дворян, урядовців і купців, а тепер «службовців».

Перехожу до розподілу студентства за національним станом (у відсотках):

Інститути:

	укр.	рос.	жиди	німці	поляки	інші
1925-6 р.	43,9	21,9	30,8	0,4	0,5	2,5
1926-7 р.	48,8	18,5	28,6	0,5	0,6	3,0

Технікуми:

1925-6 р.	58,6	16,6	19,9	1,1	1,1	2,7
1926-7 р.	58,0	15,5	21,1	1,3	1,4	2,7

На цьому полі йде послідоване завойовання вищої школи українцями, — так напр., в інститутах українців було в 1923-4 — 30,5 відс., в 1924-5 р. — 36,3 відс., тоді як в 1926-7 р., як вказано в таблиці, було вже 48,8 відс.

Жиди мають нахил до зросту студенства на технікумах, особливо на соціально-економічних (з 25,6 відс. в 1923-4 р. до 41,8 відс. в 1926-7 р.). Та ж тенденція помічається й в педтехнікумах, де з 1923.-4 р. йдуть послідовно відсотки в гору: 9,9 відс., 11,1 відс., 11,8 відс., 12,8 відс.

Тепер розглянемо питання про попередню освіту студентства (у відсотках):

Інститути:

	Робфак	профшколи	трудшколи	середні школи
1925-6 р.	29,2	20,6	6,9	28,4
1926-7 р.	26,5	26,9	11,7	18,5

Технікуми:

1925-6 р.	2,4	36,1	31,5	11,4
1926-7 р.	5,6	43,3	30,9	6,2

Як бачимо і в інститутах і в технікумах значно зменшується кадр студентства, який пройшов стару середню школу. Це зменшення йде послі-

довно з року в рік. Напр, в інститутах було скінчивших середню школу — в 1923-4 р. — 57,2 відс., в 1924-5 р. — 43,2 відс. Розуміється, це не на користь вищої школи. Накінець перехожу до розподілу студентства за партійним станом.

Членів та кандидатів КПБУ в інститутах було в 1926-7 р. — 12,6 відс., а в технікумах — 6,1 відс., комсомольців і кандидатів — в інститутах — 12,8 відс., в технікумах — 25,7 відс.

Найбільший відсоток членів і кандидатів КПБУ рівнож і комсомольців припадає на соціально-економічні інститути та технікуми, а саме, в інститутах в 1926-7 р. було перших — 23,4 відс., других — 14,9 відс, в технікумах було перших — 11,9 відс., других — 19,2 відс.

Коли пригадаємо розподіл студентства за національним станом, то здається, можна звязати цю надзвичайну партійність студентства соціально-економічної освіти з надзвичайно навантаженістю жидами соціально-економічних інститутів і технікумів.

Найменший відсоток партійного елемента серед студентства припадає на мистецькі інститути (КПБУ — 2,7 відс., комс. — 8,6 відс) та на медичні технікуми (КПБУ — 2 відс. комс. — 12,5). На розвиток партійної приналежності майбутніх поколінь, безперечно, велику роль може відіграти партійне учительство, а тому дозволю собі закінчити статтю наведенням даних, які ілюструють партійну приналежність студентів, що готують себе до учительської професії.

В 1926-7 р. серед студентів ІНО належало до членів КПБУ — 9,5 відс., до комсомольців — 15,9 відс., а в педтехнікумах — перших було — 3,1 відс., і других — 35,9 відс.. Наведені цифри говорять самі за себе.

Ст. Сіропольо.

Допомога Галичині.

Ще не забулися страшні дні воєнної хуртовини, ще не загоїлися великі рани, нанесені нею, революцією та окупацією людському добробуту на Україні, як на рідну землю впали нові нещастя, що їх заподіяли цього разу сили самої природи: землетрус на півдні України, повідь в Бесарабії, Буковині, на Закарпатті і особливо в Галичині.

Ніхто з старих людей не пам'ятає такої катастрофи, що місяць тому впала на голови наших галицьких братів. Величезна повідь, знищивши на своїм шляху всі перепони, страшними хвилями залила майже пів Галичини, забравши за собою весь селянський дорібок, все рухоме майно та знищивши багато нерухомого. На величезнім просторі понищено міста, села, поплондровано селянські хати та мійські будинки. Вся надія селян, їхні ниви та пасовиська занесено піском та мулом. Пропали всі здобутки тяжкої хліборобської праці. Сотні тисяч наших братів zostалися без даху над головою, без шматка загорьованого хліба... Між тим надходить зима, а населення чи в зруйнованих, промоклих наскрізь хатах, в ліпшій разі, чи й просто під голим небом. Вже нині починають ширитися хвороби, а і тисячам заглядає в очі голодна смерть... Що буде далі, — страшно подумати, ще страшніше уявити.

Перед великим людським горем всі українці, незалежно від своїх релігійних чи політичних світоглядів, об'єдналися для негайної допомогової акції тим, хто потерпів. Українське громадянство, як писало

в одному з останніх числе «Діло», «не лише серцем відчуло, але й зрозуміло велике нещастя півмільйонного українського населення Карпат, Підкарпаття та Покуття».

В перших часах катастрофи у Львові заснувався Український Центральний Комітет допомоги жертвам поводи, який і розпочав систематичну роботу, збираючи грошеві датки, продукти, одержу то що. Крім того майже по всій Галичині за його ініціативою позасновувано повітові та численні сільські комітети.

На заклик Центрального Комітету відгукнулися українці з усіх українських земель. Пожертви надходять не тільки з самої Галичини, але й з Волині, Закарпаття то що. Є відомості, що й на великій Україні збирають на допомогу потерпілим.

На еміграції, в Америці, так і в Європі—в Польщі, Німеччині, Австрії, позасновувалися відповідні допомогіві комітети. Робляться заходи для утворення таких комітетів і по інших країнах.

До кінця вересня Українським Центральним Комітетом у Львові було зібрано до 20.000 злотих та біля двохсот центнарів збіжжя. Перша поміч уряду на прогонування півмільйона потерпілих виносила 200.000 злотих. На ту ж ціль зложив митрополит Андрій Шептицький 180.000 злотих.

Як і зажди в часи народнього нещастя, як то було за гіркої пам'яті московської окупації Галичини за великої війни, так і тепер високодостойний пастирь Галичини оточив чисто батьківською опікою потерпіле населення.

Допіру прийшли перші звістки про велике нещастя, митрополит, не зважаючи на хворість зараз виїхав на місце катастрофи. А з ним вирушило чотири авта, навантажені ліками, харчами та одягом. Крім того він закупив за 10.000 долярів вагон ріжних річей.

Як пише «Діло», «не зважаючи на хвору ногу і руку, о. митрополит старається бути всюди, потішити, спомогти. Дорогу відбуває автом, дрезиною, фірою, а то й пішки. Ніщо не відстрашує нашого владику, — ні вода, ні страшні скелі, що завалилися на дороги. Лице все погідне, ласкаве, усміхнене, але кожний, хто мав нагоду бачити ту харитативно-місійну працю, мусів відчути, що той труд дуже мучить владику, хоч він і не дає того по собі пізнати».

Об'їхавши багато сіл та містечок, митрополит здорових обділює по церквах, а хворих — по місцях, де вони лежать. Часто він приїздить на села, щоб на власні очі побачити, чога треба, а другий день висилає сдіж, харчі та грошеву допомогу. За цим достойним прикладом і найбідніший спішить творити посильну поміч.

Велике горе всіх примирило, всіх об'єднало в бажанні спільно виступити на допомогу потерпілим. Так бодай здавалося на перший час. Та на жаль, лише здавалось. Знайшовся виродок і його звироднілість ще яскравіше виступила на тлі народнього горя. Таким виродком є збольшевичений «Сельроб». Він разом з своїми однодумцями з жидів та поляків заклав свій окремиий комітет, розуміється під назвою робітничо-селянського, який одначе, як пише «Діло» не виказав ніякої

збірки. За те для потерпівших видав відозву, в якій після специфічно большевицького підходу до самого нещастя, несамовито гукає:

«За землю без викупу! За робітничо-селянську єдність!»
Отже бракувало тільки: «хай живе третій інтернаціонал!»

Не ліпшими за цих московських приятелів показали себе і сільспілковці, що виступили з Українського Центрального Комітету допомоги жертвам поводиті і «створили свою окрему допомогову крамничку під партійним прапором». («Діло» ч. 210). Як думає ця газета, партійна спекуляція штовхнула їх на цей негідний шлях. Ведуть вони свою акцію через «Союз Селянських Спілок».

Часи великого нещастя... і партійна спекуляція. Чисто по большевицькому. Велика повідь для тієї негідної спекуляції дала нагоду. Вона збільшила кількість «бідніших». Глючи воду на большевицький млин демагогії та розкладу. А тим, хто живе з руїни та деморалізації, цього тільки й треба.

Та на щастя український народ вже виріс, щоб піддаватися селярбовській провокації чи селоспілковській спекуляції. «Союз селянських спілок» зібрав всього 243 злотих 58 сотиків, а селярб, як вже згадувалося не виказав ніякої збірки. Тим часом Український Центр. Комітет жертвам поводиті зібрав вже пару десятків тисяч злотих. Це найкращий доказ того, що жертвуюча рука добре розрізняє комітети справжньої допомоги від комітетів партійної спекуляції на народньому горі.

Цей сумний виняток політичної спекуляції на нещасті нехай ще міцніше з'єднає всіх, кому лежить на серці велике горе, що спіткало півміліону нашого народу. Хай не буде між українцями такого, хто хоч найменшим даром не допоміг би потерпівшим.

Не большевики і большевизани, не селярб і селянські спілки, а митрополит Андрій Шептицький нехай буде світлим прикладом як треба реагувати на людське горе.

В. Слобожанський.

Наукова подоріж українського вченого до Америки.

Проф. д-р Володимир Тимошенко, що викладав на Українському Університеті в Празі, чеській високій торговельній школі там же та Українській Академії в Подєбрадах, виїхав у січні 1926 року на студійну подоріж до Америки, діставши стипендію Рокфелерівського Фонду Міжнародного Бюро Освіти. Пробувши там півтора роки, він повернувся до Європи і, зупинившись на якийсь час у Парижі, прийняв нашого співробітника, якому був ласкавий дати інформації про свою подоріж та поділився своїми поглядами на високе американське шкільництво та сучасне тамшнє економічне і культурне життя.

Метою подорожі проф. В. Тимошенка було вивчення питань с.-г. економіки і торгівлі с.-г. продуктами. Постійну працю провадив він при

Корнельському Університеті в Ітаці в штаті Н'ю-Йорк, (Cornell University) де є найліпше організований в Сполучених Штатах відділ с.-г. економіки, на чолі якого стоїть проф. Уорен (G. F. Warren), відомий у Європі, як основоположник с.-г. економіки в Америці. В Ітаці проф. В. Тимошенко присвятив весняний семестр ознайомленню з актуальними для Сполучених Штатів питаннями с.-г. економіки і з'окрема з типами організації с.-г. підприємств у Спол. Штатах і методами їх дослідження, вживаними там. Проф. Тимошенко там виступив з докладами у семінарі університету про земельне питання на Україні, хлібні ціни на Україні і в Росії та організацію їх вивчення.

В літі 1926 р. проф. Тимошенко відбув подорож через низку штатів, де відвідав більш 10 університетів і їх с.-г. відділів, дослідні станції та біля 60 ферм у штатах Огайо, Індіана, Іллінойс, Айова, Небраска, Канзас, Колорадо, Дакота, Мінезота, Вісконсін, Мічіган — області пшениці, кукурузи, молочного господарства й інтелективного скотарства ззагалі. В Мінеаполісі у штаті Мінезоті був присутнім на федеральному кооперативному з'їзді, організованому Інститутом Кооперації, де, по запрошенню цього Інституту, виступав з докладом про кооперацію України, агаізуючи її сучасний й передвіський стан. В Мінеаполісі-ж, центрі пшеничного торгу й найбільших мукомольєв в світі, вивчав організацію хлібного торгу. Липень і серпень перебував він у Чикаго, найбільшому центрі торгу м'ясних продуктів й вивчав організацію торгу та був привітно прийнятий теперішніми і бувшими керівниками хлібної біржі та скотобойних установ. В Чикаго-ж ознайомився з працею Інституту для вивчення земельного питання, на чолі якого стоять відомий економіст проф. Лі (Ely) й проф. Тайлор (H. C. Taylor), б. директор Федерального бюро с.-г. економіки. У бересні проф. Тимошенко повернувся до Корнельського Інституту, де в осінній семестрі працював з проф. Бойлем (F. E. Boyle), найбільшим фахівцем по торговлі с.-г. продуктами і з'окрема хлібній торговлі, над питаннями організації торгу с.-г. продуктами й продовжував вивчення типа ферм, при чім виконав більш 2.000 км. автомобільної подорожі по штату Н'ю Йорк і відвідав більше 50 ферм, зробивши їх бюджетовий опис. В той же час розпочав проф. Тимошенко свій спеціальний дослід про ціни пшениці й світовий її ринок.

В лютому 1927 року на три тижні відвідав Вашингтон, де ознайомлювався з працями центр. федер. установ: міністерств земельних справ, фінансів, торгу, бюро censів (статистична установа) і т. и. У Вашингтоні був запрошений деканом економічно-дипломатичної школи виступити з докладом в його семінарі про «Українські освітні установи в Ч.С.Р.» У Вашингтоні ж відвідав Інститут Кооперації, де вивчав організацію кооперації, а також кооперативний відділ м-ва земельних справ.

По закінченні року стипендії проф. Тимошенко лишився ще на 5 місяців на відділі с.-г. економіки Корнельського Університету, де належав до його с.-г. Факультету й провадив спеціальну дослідну працю та докінчував свою працю про ціни пшениці й її світовий ринок, за яку дістав ступінь доктора. Цю працю Університет ухвалив видрукувати, як окремий бюлетень Університету. У липні 1927 р. проф. Тимошенко виїхав до Європи.

Проф. Тимошенко схарактеризував нам й американське шкільництво, в якому після війни помітно зрієт числа високих шкіл, а особливо числа їх студентів — відсоток студіюючої молоді до иншої там є вищий ніж деінде в світі. З'являються нові типи високих шкіл, наприклад, у Університеті в Вісконсіні цього року запроваджуються спроби індивідуальної праці кожного студента замість лекційної системи. В Америці слід розрізняти старі університети, що утримуються приватними коштами, і дрібні університети в західних штатах, що далекі від європейського уявлення високої школи й наближаються до середніх шкіл. Старі університети, як Тарвордський, Єльський, Корнельський і деякі державні університети у штатах Мінезоті, Вісконсіні, Мічігані, мають видатні професорські сили й наукові установи. Дуже зростають по війні економічні

відділи університетів взагалі, з'окрема відділи с.-г. економіки. У великих університетах відділи с.-г. економіки уявляють майже самостійний факультет. Характерною рисою американських університетів є тісний зв'язок з практичним господарським життям, що особливо стосується до с.-г. факультетів, які не обмежуються навчанням студентів, що перебувають в школі, а працюють над пропагандою с.-г. знання між цілим с.-г. населенням. Мережі дослідних установ підлягають безпосередньо університетам, а рівно ж їм підлягають й усі районні агрономи штату. З огляду на залежність у матеріальному відношенні університетів од певного штату, університети докладно вивчають місцеві природні й економічні умови. Крім професорів, виступають з лекціями або з докладами в семінарах практичні діячі з різних галузей с.-г. діяльності. С.-г. відділи дістають рахівництво з окремих ферм для своїх праць, а економічні відділи — від промислових і торговельних підприємств.

Взагалі ж наукова організація вивчення с.-г. господарства в Америці є в стані розвитку, великі фінансові можливості дають підстави в близькій майбутності чекати її зросту. Зараз існує великий попит на наукові сили, навіть чужі.

Ми просили проф. Тимошенка подати свою оцінку сучасного положення сільського господарства Америки; він нам відповів, що незалежно від ліпшого господарчого стану ніж у Європі, с.-господарство Америки переживає кризу. Промисловість вийшла з кризи вже в 1923 році, с. господарство ще в ній перебуває. Ціни с.-г. продуктів у порівнянні до промислових виробів стоять низько. Торговельні й транспортні видатки після війни дуже зросли й тепер від вартости продукту на торзі фермерові припадає менший відсоток, ніж перед війною. Положення фермера гірше, ніж міського робітника, заробітки якого дуже зросли. Тому зростає антагонізм села й міста, а також антагонізм між с.-г. заходом і промисловим schoдом. Фермер стоїть в опозиції до уряду. В кооперативній організації збуту вбачають шлях до поліпшення становища фермера. Парламент був ухвалив проєкт закону про державну допомогу фермерам для організації кооперативного збуту с.-г. продуктів. Близькі президентські вибори залежатимуть од фермерів. За 1925 і 1926 р. р. положення фермера поліпшилося. Американський с.-г. продуцент засвоїв добре психологію комерсанта-підприємця і еластично пристосовується до вимог ринку, різнючись від прийнятого у нас уявлення про селянина-консерватора. Фермер пильно стежить за новими умовами виробництва і винаходами та використовує їх, хоч своєю безпосередньою працею в підприємстві різниться від промислового підприємця. Ферма з двома-трьома робітниками вже вважається великою. Механізація підприємств приводить до зменшення потреби живої тягової сили й абсолютного зменшення числа коней. В зв'язку з цим є надпродукція кінського молодняку. Правда, трактори не всюди можуть замінити коней, напр., при культиваторах. Автомобіль і радіо перемогли віддалення ферми від міста й торгу. Автомобіль приніс менше змін у міське життя ніж у сільське.

Ми ще спитали проф. Тимошенка про його погляд на культурний стан Америки в найближчому майбутньому. Проф. Тимошенко висловив думку, що сучасне економічне становище, зацікавлення мас науковими досягненнями й зріст духовних потреб взагалі забезпечують буйний розвиток не лише матеріальної, а й духовної культури тамошнього населення.

Б - в.

3 міжнародного життя.

— Англо-совітські відносини. — Комуністичні дрібниці.

Одночасно з тим, як розвивалася справа Раковського в Парижі, в лондонській пресі стали з'являтися звістки про бажання совітів налагодити посповані зносини з Англією.

«Westminster Gazette» повідомляє, що зараз єсть багато поважних вказівок на можливу спробу з боку совітів розпочати з британським урядом пересправи з метою відновлення нормальних відносин з Англією. Пересправи мають бути базовані на урегулюванню вимог британських кредиторів совітів, в заміну чого большевики хотіли б дістати нові кредити на нормальних умовах, гроші од яких було б призначено на розвиток совітської індустрії. Грунт що-до цього зондується офіційно совітами, але активно питання мусить паче б то встати лише в кінці жовтвья, як буде одевитковано десятиліття большевицької революції.

У другій статті та сама газета вказує і на ті шляхи, що ними хочуть скористатися большевики для виправлення своїх відносин з Англією. Совіти, говорять орган англійських лібералів, поважно піклуються про те, аби їх дипломатичні зносини з Францією не дійшли до розриву і дбають вони про це особливо тому, бо вважають, що склавши франко-совітський договір що-до урегулюванья боргів, вони після того через деякий час легче зможуть зговоритися з британським урядом по тому самому питанню і на тих самих основах. Досі вони ще ні з якими пропозиціями до уряду не зверталися, бо, з одного боку, становище британської влади до СССР і досі не зазнало жадної зміни, а з другого, совіти вважають що справу краще розпочати серед комерційних кол, бо радіються на певні свісні впливи цих кол на англійський уряд.

«Evening Standard», розважаючи над цими звістками пише, що здійснення пророцтва, згідно якому совіти мають намір у недалекому майбутньому зав'язати пересправи з британською владою залежить від того, як розуміти слова: «недалеке майбутнє». Розрив того порядку, який стався між Англією та совітами, належить до тих, що їх неконечно легче виконати, ніж потім наравити. Розрив дипломатичних зносин з СССР був для большевиків ударом, далеко тяжчим, ніж вони то собі уявляли. Бо ж саме цей розрив майже остаточно знищив той кредит, що його перед тим мали совіти за кордоном. Це можна схарактеризувати хоч би вже й тим, що виголошена ними внутрішня позичка в 200 міль. рублів має давати 12 відс. річно, що позичку випускають по 98, а повернути її мають за 10 літ. Полагодження сперечань з британським урядом, навіть задоволення британських кредиторів обійшлося б большевикам дешевше, ніж така позичка. А до того треба ще додати, що й вона не вдалася, не дивлячися на всі заходи совітів.

«Observer», з свого боку, обмірковуючи вказані звістки, звертає увагу на те, що одночасно з появою повідомлень про миролюбні бажання совітів що-до Англії в большевицькій пресі з'явилася декларація відомого китайського патріота Євгена Чена, який зараз перебуває у Москві, але який ще недавно був міністром закордонних справ південно-китайського уряду, що працював до своєї поразки рука в руку з большевиками. У цій декларації китайський ех-міністр урочисто проголосив, що той китайський уряд, душею якого він був і який всю свою діяльність базував на ворожнечі проти Англії та на боротьбі з нею, перестав існувати, як політичний чинник на далекому азійському сході. Таким чином влада начеб то одна з головних причин большевицько-британського непорозуміння, а саме — антибританська робота большевиків у Китаю, що довела до розриву англо-совітських дипломатичних відносин. Газета подає далі, що досі британський уряд не дістав яких будь пропозицій з боку

совітів, але додає, що коли б такі пропозиції було б зроблено, то англійська влада поставилася б до них так, «як вони того заслуговують». Безперечно, закінчує англійський орган, принципіально в Лондоні вважають, що англо-совітська згода була б ліпшим явищем, ніж сучасне становище. Але треба було б залагодити та знизити дуже багато давніх непорозумінь ранине, ніж може бути мова про цю згоду.

Французька преса, вбачаючи тісний зв'язок між згаданими звітками та перепетіями справи Раковського, пильно стежила за англійською оцінкою з цього приводу. Один з лідерів пресової боротьби з совітами, відомий політичний діяч Франсуа Коті їздив навіть з цією метою до Лондону. Свої спостереження він виклав у «Le Figaro». У самому кабінеті, пише він, англійських міністрів виявилися одмінні погляди на становище, яке треба зайняти тепер щодо совітів. Балдвін і Чемберлен бажали б після того енергійного жеста, який вони зробили та який викликав стільки гарячої пристрасті в цілому світі, політи певним бальзамом рану, що вони її самі вчили. Друга частина міністрів вважає, що треба стояти на тому, що єсть, рятуючи майбутність, хоч би для того й довелося перетерпіти зараз тимчасові неприємності. Французький політик, переказавши зібрані ним у Лондоні спостереження, додає:

— Логіка думки і логіка фактів дає нам можливість передбачати, що ця друга частина, частина мужнього рішення, без сумніву переможе.

На такому пункті стали зараз і наче б то застигли англо-совітські відносини.

* * *

— У Литві відбулося чергове комуністичне повстання. Заколоті вибухнули в прикордонних містах — Тауроґені, Оліті та інші, де бунтівники захопили було на деякий час філії державного банку, поліційні установи, пошту, телеграф, вокзал то-що. Урядові війська, однак з малими жертвами, як з боку повстанців, так і з свого боку, задавили вибух і відновили порядок. Зараз у спішному порядку іде ліквідація розривів. Затримано кілька сот людей, багато посадовлено на довший час до в'язниці, де кількох скарано на горло. Кидається в очі та обставина, що більшевики з приводу повстання і кар досі ще не проголосили жадного протесту на адресу Литовського уряду.

* * *

— Біля місяця тому, серед Чорного моря взбутувалася команда єгипетського пароплава «Інкерман», що належав до большевиків до російської торговельної флоту, пливав під назвою «Костя» і був проданий єгиптянам. Команда привела пароплав до Одеси, де з приводу цього відбулося судове совітське слідство і самий суд над єгипетською командою, що була затримана бунтівниками. Суд присудив пароплав совітам, наклав на власників пароплава штраф, а єгипетську команду звільнив від арешту. Звільнені прибули до Царьгороду і оповідають, як сталася уся справа. 7 серпня рано пароплав, навантажений деревом, вийшов з Галацу до Царьгороду. Серед моря на корабельному помості з'явився п'ятеро російських большевиків, що перед од'їздом тайно забралися до трюму за допомогою російського машиніста. Напавши на поміщика капітана італійця Скоці-маро, вони закололи його ножами та викинули трупа за облавок. На крики жертви збіглися матроси, але вони були без зброї і не могли нічого вдіяти. Забивши поміщика капітана, большевики те саме зробили з старшим механіком греком Кастелоріно; жінка його, єгиптянка, що спала в каюті, прокинувшись од розпучливих криків свого чоловіка, вибігла на поміст. На її очах труп чоловіка большевики викинули за облавок. Капітан грек часно замкнувся в каюті. Побачивши, що противитися годі, він зачав через двері пересправи і на певних умовах здався большевикам у полон. Большевики, захопивши пароплав, наказали капітану тримати курс на Одесу, де й відбувся епілог цілої історії. Яку нагороду дістали од совітського «суду» червоні пірати, — єгипетська команда чи не знала, чи позабула сказати.

* * *

— Півроку тому в Чилі, південно-американській республіці, сталися комуністичні розрухи, що не прибрали скільки-будь видатних розмірів і були раптово придушені. Чилійський уряд, розважаючи, що йому робити з свійськими большевиками, прийшов до рішення перевезти їх на незаселений острів, аби там вони вправляли свої комуністичні переконання. Виправлено було цілу велику пизку большевиків, з жінками та дітьми, на один з островів, де була прекрасна тропічна рослинність, плодючий ґрунт. Відсутність хижих звірів, добра вода і здорове підсоння. Новим колоністам було побудовано доми, передано різного роду знаряддя, хліборобські та ремісничі, худобу, запаси споживи, і т. и. А потім їх було покинуто на свою волю, аби вони влаштувалися на острові як хочуть: на комуністичний чи який інший лад. Аби, однак, вони не вивтікали з острова, круг нього поставили сторожу з моторних човнів, що стерегли здалека комуністів. На перших порах нові колоністи начебто були задоволені, та не пройшло й кількох місяців, як вони колективно покаялися перед урядом у своїх гріхах та запросилися назад додому. Уряд перевірів їх каяття, і, як здається, знайшов його ненадуманим, бо постановив задовольнити прохання недавніх комуністів.

* * *

— Н'ю-Йоркський «World», одна з найбільших американських газет, що увесь час веде кампанію за Сако і Ванцетті публікує на адресу американських комуністів обвинувачення в тому, що вони розкрадали гроші, жертвовані на оборону скараних анархистів. Обвинувачення підтримує італійський друкар в Бостоні Альдіно Феліцані, касір комітета оборони Сако і Ванцетті, людина, що сім літ невпинно працювала на оборону своїх нещасних земляків. На 360.000 доларів, пише він, каса дістала круглими цифрами, од комуністів усього тільки 4.300 доларів. Комуністична організація в Чикаго «International Labour Defense» та комуністичне бюро в Бродвеї передало касі приблизно 4.000 доларів, в той час, як ці організації дістали пожертв на десятки тисяч. Що-до Sacco - Vanzetti Emergency Committee, іншої комуністичної організації в Н'ю-Йорку, то вона надіслала лише 300 доларів, хоч сама визнає, що дістала 7,000 дол. З великих грошей, висланих до Америки московським комітетом, до каси оборони Сако і Ванцетті не дійшло нічого. Феліцані вимагає, щоб кожна організація дала точний звіт як в тому, що вона дістала, так і в тому, що витратила, бо публіка має право знати, скільки грошей пішло на оборону в'язнів, а скільки припало до рук по дорозі. Мабуть такий цього звіту італійський друкар не діждеться.

* * *

— У Варшаві з совітами стався новий дипломатичний конфлікт. Між польським міністерством закордонних справ та совітським посольством іде зараз суперечка на тему: чи куховарка військового аташе має дипломатичну недоторкальність чи ні? Поляки говорять, що ні, — совіти вважають куховарку недоторальною. Справа почалася із-за того, що названа куховарка совітського військового аташе менше варила та пекла, а більше продавала комуністичну пропаганду, за що польська поліція й вирішила її заарештувати. Совітське посольство протестує проти цього, вважаючи, що куховарка входить до складу дипломатичного корпусу. Не відомо, як буде вирішено справу, бо такого прецедента дипломатична історія не знає. Тим часом куховарка зостається на волі, ревно виконуючи свої комуністичні обов'язки.

Observator.

3 судової справи,

Процес убитті Головного Отамана С. Петлюри входить в останню стадію: суд присяжних має розпочати його розгляд 18 жовтня.

МАЛЕНЬКИЙ ФЕЛЬСТОН.*)

Про лікарські довідки та ВИШ'івські штани.

Як зустрінете молоду схвильовану та перевтомлену людину, що вмивається потьоками поту та ледве-ледве шкрябає бурківку вулиці вичовганими підметками, то знайте — це майбутній ВИШ-овець чи робфаковець.

Цілісінський день метушиться, нервує, а над вечір гляньте на його — не обличчя, а шматок хмари.

Спробуйте -ж з ним побалакати. Безнадійно відмахнеться рукою. З грудей вичавить:

— Що, ще паперця? Ой! ой! Рятуйте! Скоро навіть потону в паперових хвилях. Півсотні вже дістав. Кажуть — недосить. Пробачте, побіжу дістати.

Підтоптані закаблуки шкрябають камінці. Хижа зазирають очі на висівки установ. Гаманець з паперами, довідками, анкетами та иншим сміттям година по годині грубує.

Нарешті, ніби-то все.

— Усе... Усе... радісно видихає з себе майбутній ВИШ-овець, виваливши паперову купу.

— Овва! чується відповідь.

ВИШ-овець присідає додолу, немов хто його тріснув по ногах ціпом.

— Та мені-ж казали...

— А я вам кажу, що ще потрібні папери, що не маєте фізичного ганчу.

Переляк з ВИШ'івського обличчя сходить.

— Ну, це вже зовсім дурниця. Це ми в одну мить.

Вимагач папірця прикро всміхається.

За півгодини зраділий ВИШ-овець знов присідає: в лікарні, де він звернувся, щоб оглянули — рішуче відмовились дати довідку.

— Як так... хвилюється неборака, — та ви-ж мене оглянули?

— Оглянули.

— Ганчу не має?

— Немає.

— А посвідку?

— Заборонено.

— Хто?

— Окредоровідділ.

— Та в мене ж її конче вимагають!

— А нам конче забороняють видавати.

— Ну й куди мені йти?

— Ідть до инших лікарень, не робмедівських.

Шкрябають ВИШ'івські підметки до неробмедівської лікарні.

— Оглянули?

— Оглянули.

— Ганчу немає?

— Немає.

— Ну, а посвідку?

---

*) Друкуємо без змін фельстона з «Пролетарської Правди» ч. 183, в якому змальовано становище студента большевицької вищої школи у Києві. Р е д.

Викладай гроші.

Потьомки несподіваного поту умивають бліде обличчя. ВИШ 'івець перово хапається за кешеню. Брязкає тільки два гудзики, що відірвались від бігання та тяжких видихів.

- Не затримуйте...

- Та в мене ні копійки...

Ідть тоді до робмедівської...

Та там заборонено.

- На затримуйте.

Знов плентаються втомлені ноги. Заклопотана тяжкою думкою голова хилиться додолу. Випадково очі небораки зупинились на власних штаних.

Згадався Чичиків. Обличчя ВИШ-івця знов прояснилося. За декільки хвилини потерті ВИШ-івські штани перейшли до гендлера на власність. Довідка, що немає фізичного ганчу приємно шелестить за пазухою, бо, вибачте, кешеню продано з штанами.

Нарешті, всі папери є. Але що з цього, коли останні штани збув. А без штанів до ВИШ-у теж не підеш.

Коли вже так сталося, що Окрздоровля заборонив видавати довідки, чи не дасть дозволу Наросвіта ходити до ВИШ-ів без штанів.

С. Яковлів.

Нове приміщення

Редакції і Адміністрації

„ТРИЗУБА“

42, rue DENFERT-ROCHEREAU, PARIS V.

Для кореспонденції поштова адреса зостається стара:

Boite post. No 15, PARIS XIII.

Переказувати гроші у Франції треба на адресу:

Le TRIDENT, chèque post. 89850, PARIS

Хроніка.

3 Великої України.

— До святкування 40-літнього ювілею академіка Д. Ів. Багалія. Незабаром УАН випускає з друку великого ювілейного збірника історико-філологічного відділу на пошану академіка Д. Ів. Багалія, з нагоди 40-літнього ювілею наукової та громадської діяльності. В збірникові вміщено буде статті вчених України та вчених СРСР й закордону.

Етнографічна комісія УАН випускає на пошану акад. Д. І. Багалія — Етнографічного Вісника, кв. 5 та Записки етнографічної комісії книжки — 13-14.

(«Пр. Пр.» ч. 208).

— Нові видання УАН Нещодавно вийшли з друку: «Записки історико-філологічного відділу» — книжка 11. За головн. редактуванням акад. М. Грушевського та проф. О. Грушевського «Історія Туреччини» — та її письменства — том II, вип. 2. (Письменство 14-15 в. в.). Всенародня бібліотека при УАН, випустила бібліотечного збірника ч. 2., під назвою «На науково-бібліотечному фронті УСРР.»

Цими днями виходить з друку: «Звідомлення Київського Акліматизаційного саду» (звідомлення, — починаючи з 1919 р.) — праця академіка Кашенка, «Збірник зоологічного музею», том III. «Збірник праць інституту технічної механіки» том. III та «Звідомлення Всеукраїнського Археологічного Комітету про археологічні досліді 1926 року».

В цьому звідомленні подано статті; Рудинського, Макаренку, Курінного, Смоличева, Галіченка та набіжчика Шербаківського.

(«Пр. Пр.» ч. 208).

— Збірник ВУАН, присвячений проф. Грушевському. Друкується і незабаром вийде ювілейний збірник, що його видає ВУАН на честь академіка М.С. Грушевського.

Збірник матиме по-над 50 друкованих аркушів та вміститиме статті щось із 100 професорів.

Вже надійшли й друкуються статті таких авторів:

Ван-Він (Голандія), Лейснер (Америка), Нідерле, Полівка, Біло (Чехо-Словакія), Панаїтеску (Румунія), Робш Освальд Менгін (Австрія), Нікола Фесто (Італія), Антуан Лейс (Юго-Славія), акад. Смаль-Стоцького Коордуби, Герасімчука, Гординського, Возняка, Дорошенка, Білецького-Барвінського, Брика (Галичина), Пічети (Білорусія) та цілої низки українських професорів.

Де-які статті ювілейного збірника мають величезну вагу, як от стаття проф. Возняка, що містить найстаршу запис української думи, стаття віденського проф. Освальда Менгіна та стаття Бориса Пилипенка про нові чернігівські печери 1920-22 року, що подає надзвичайно цікаві зразки українського мистецтва.

Збірник вийде за окремими розділами: археологія й мистецтво, українська історія, історія письменства то-що.

Збірник міститиме бібліографію творів проф. Грушевського, що займе коло 10 аркушів та спеціаль-

ну статтю проф. Добровольського присвячену працям проф. Грушевського в галузі Київознавства.
(«Пр. Пр.» ч. 206).

— Ювілей української пісні. Історична секція ВУАН звернулася до Окрпаросвіти з пропозицією перетворити 100 річний ювілей першого збірника українських пісень. М. О. Максимовича в загальне свято української науки.

Окрпаросвіта передала це питання до Наркомосвіти, підтримуючи клопотання про перетворення ювілею першого збірника українських пісень на свято української пісні та музичної культури.
(«Пр. Пр.» ч. 206).

— Розкопани становиська первісної людини, знайдене на Дніпрелістані, закінчили. Знайдено щось із 500 виробів із кременю, 12 шнурів кісток, сокиру й інші речі. Це становисько лежить найдалі на південь і є найдавніше з усіх знайдених досі на Україні. Воно має велике значіння для вивчення історії кам'яного віку на Україні.
(«Пр. Пр.» ч. 198).

— Лавра—заповідник. Було вже давно ухвалено утворити з Лаври Київської заповідник. Було утворено навіть спеціальну комісію для передачі приміщення то-що. І от на засіданню Міськради тов. Кричевцов зробив доклад про роботу комісії. Виявляється, що комісія виявила багато «ухилів», а саме: що в цій справі є де-яка негосподарність, що досі майно лаври не було, як слід облічено, а також немає відомостей про те, як його розподіляти. Комісія вважає, що з території лаври треба кудись перевести протезну виробню, інвалідний технікум та пекарню Соробкопу.
(«Пр. Пр.» ч. 198).

Міськрада погодилася з висновками комісії і ніби то постановила забрати все рухоме майно,

яке має історичне значіння та перебуває в ризиких руках, і передати його заповіднику. А в Лаврі перебувають тільки совітських інституцій, які зовсім не рахувалися з «історичним» та «культурним» значінням рухомого майна, що належало Лаврі. Цим інституціям «запропоновано» передати це майно, чи властиво кажучи, те, що лишилося. Очевидно, Соцзабез, інвалідський городок, Соробкоп та інші «інституції», що містяться в Лаврі — не дуже охоче виняють цю постанову.

— Проекти збереження пам'яток старовини та культури. Завідуючий бібліотечно-музейною секцією Укрголовауки та головний інспектор охорони пам'яток культури на Україні — Дубровський в своїй розмові з представниками преси сказав.

— 1927-28 року намічено добудувати помешкання для Всеукраїнської бібліотеки у Києві. До цієї бібліотеки звезуть до одного міл. томів, що являють величезну науково-історичну вартість.

Далі добудується Дніпропетровський Краєвий Музей. Нове помешкання для нього збудовано за типом Каїрського — найкращого в цілому світі. Намічено збудувати нове помешкання для українського музею в Харкові, а також добудувати Всеукраїнський Історичний Музей ім. Шевченка у Києві та Історично-Археологічний Музей в Одесі, що є найстарший в СРСР.

Велику роботу передбачається розгорнути у Всеукраїнському музейному містечку (кол. Лавра). Там була основа Всеукраїнського Музею Архитектури, Українського Нумізматичного Музею та Музею Української кноти й друкарського мистецтва. Передбачається також утворити в музейному містечку музей історії культурів, що буде базою для антирелігійної пропаганди, та музею Археології.

Уже поточного року музейне

містечко притягло три тисячі екскурсантів. Укрголовнаука гадає, що майбутнього року кількість екскурсантів буде — 30-100 тис. душ. У містечку утворюється базу на 200 туристів.

З бібліотечної галузи слід відзначити ще одну велику та інтересну роботу. При Волинському музеї в Житомирі є величезна бібліотека, що складається з книжок кол. барона Шодуара, поповнена підчас революцій іншими приватними бібліотеками. Ця бібліотека має не менше 250 тис. книжок. Майбутнього року збірку цих книжок впорядковуюється.

Далі тов. Дубровський повідомив, що крім постійних наукових експедицій, які провадить Укрнаука, — Трипільської, Ольвійської, Березанської, Запорізької та комісії вивчення української архітектури намічено велику експедицію для вивчення культури нац. меншостей, що живуть на Україні, зокрема рештків татарської культури з часів Золотої Орди та Кримського ханства. Намічено початок вивчення українського палеоліту (становища передісторичної людини) в районі с. Мезені Новгород-Сіверського району.

До трьох заповідників — Лаври, могили Шевченка та Ольвії, вже декретованих українським урядом, намічено приєднати нові заповідники — Бердичівський Кармелітський монастир — пам'ятка XVII століття; Кам'янецьку башту, видатну пам'ятку, яка відбиває литовську, польську, вірменську, українську та турецьку культури; будинок в Унероновичах, де народився Гоголь, та низку пам'яток 11-12 в.в. у Чернігові.

Укрголовнаука розпочала величезну роботу для точного обліку всіх історичних пам'яток на Україні. Протягом цього року складено попередній список пам'яток культури; список мав біля 1.500 назв, цей список розіслано до всіх окрвиконкомів для того, щоб вони вжили заходів до охорони цих пам'яток. Тепер провадиться докладний облік, що

триватиме 3-4 роки. Списки всіх культурних пам'яток оголошуватиметься. Це забезпечить уважне та бережливе ставлення до них і державних органів і самого населення.

(«Робітнича Газета». ч. 234)

— Обмін історично-культурними цінностями. В зв'язку з порушеною ЦВК Криму справою по поверненню в Крим з Одеси деяких історичних цінностей, Наркомос рішив повернути всі ці речі, але з умовою, що Крим поверне Україні всі історичні цінності, які знаходяться зараз в Криму. Але разом з тим порушено справу в ширшому масштабі і мають звернутися до ЦВК СРСР з домаганням, щоб Україні було повернено всі речі, що стосуються України і знаходяться в різних музеях РСФСР. Вже ніби складене таку «докладну записку» до центру — Москви, в якій виявлені ці цінності.

Серед цих цінностей є пралори запорізького війська, козацькі клейноди, гармати часів Мазепи, старі церковні книги (між іншим старовинні, євангелії XIII-XVI сторіччя), різні археологічні матеріали, речі відомого перещепинського скарбу, а також низка картин, що належать пензлю художників Левицького, Боровицького, Тропініна, Тараса Шевченка, Крендовського, Литовченка, Крамського, Рєпіна, Ковальова, Ярошенка, Пимоненка та інші.

Ці речі перебувають нині в «Оружейній палаті» в Москві, в історичному музеї, в Петровській галереї, в Російському музеї, в кол. Рум'янцівському музеї, в Ермітажі, в Академії Історії Матеріальної Культури і в низці музеїв РСФСР, Криму Північно-Кавказького краю та інші. («Комуніст» ч. 201).

Од себе газета нагадує про те, що така умова обміну вже давно була укладена, ще в січні 1917 року, але до сеї пори її не виконано Москвою.

— Нові видання УАН. Видавнича секція УАН розпочала друкувати: «Записки історико-філологічного відділу» — книжку — 16 та книжку, 17, редагування академіка М. Грушевського, що має історичний характер; «Україна в російській літературі» — проф. Сиповського (аркушів на 30) академіка Воблого — «Історія Цукроварень». том 1, вип. 1, (Одеса) «Солоні озера та лимани України». Книжки ці мають вийти протягом ближчих двох місяців.

(«Пр. Пр.» ч. 209).

— Гості в Києві. «Комуніст» ч. 201 подає таку звістку:

До Києва приїхав французький учений член франко-радянського товариства культурного зближення і проф. юго-славського університету Рене Мартель. Мартель приїхав ознайомитися з роботою Української Академії Наук, зокрема з історико-науковими установами. В зв'язку з наступним процесом вбивць Петлюри, професор ознайомиться також з матеріалами про громадянську війну на Україні, й про єврейські погроми. Всі ці матеріали буде використано у французькій газеті «Інформасьйон».

Приїхавши до Франції, проф. Мартель збирається написати кілька статей про Донбас, Київ, Харків і загалом про наукове й культурне життя України, а також запросити українських вчених ознайомитися з роботою наукових установ Югославії.

— В У Ф К У. «Пр. Пр.» ч. 208 подає, що ВУФКУ провадить переговори з кіно-організаціями ССРС в справі заключення другої угоди про обмін картинами. Переговори гадають закінчити в вересні.

***

— Політика «мозаїки». Президія ВУЦВГ затвердила постанову про утворення на території Первомайщини Вільшанського національного болгарського району з 5-ти болгарських і однієї української сільради. («Вісти» ч. 203).

— На це є гроші у сов. влади. Всеукраїнська філія Центровидаву для наменьностей видає 1927-28 року на 6 мовах 1.100 друкованих аркушів, удвічі більше, як цього року. Особливо поширюють видання підручників і масової літератури для наменьностей. Буде видано так само велику кількість юридичної літератури ба різних мовах, якою постачатимуть національні ради.

(«Пр. Пр.» ч. 206).

— Піклування армянською людністю. Київля. Закінчено обслідування армянської людности Київля, Артемівського, Луганського та інших міст України. Взято на облік тільки десятків тисяч армян, що переважно працюють, як кустарі. Виявлено кволю організації роботи в багатьох армянських школах і недостатню кваліфікацію армянських вчителів.

На ближчому засіданні ЦК Нацмен вироблятимуть конкретні заходи, що-до обслуговування армянської людности України. («Пр. Пр.» ч. 208).

— Участь нацменьностей України на виставці в Москві. ЦК Нацмен визнав за потрібне вжити заходів, щоб нацменьності України взяли активну участь в Всесоюзній художній виставці національностей, що буде в Москві.

(«Пр. Пр.» ч. 208)

— Спосіб боротьби з антисемітизмом. Щоб широко ознайомити трудящих з досягненнями в справі організації єврейських пересельських районів, т-во «ОЗЕТ» організувало екскурсії робітників до цих районів.

Незабаром туди виїздить кілька десятків робітників з харківських заводів.

(«Пр. Пр.» ч. 208).

— Нова жидівська колонізація. На черговому засіданню укр. комітету земельнопоряджеша жидів було «визнано за потрібне» заселити жидами всі «вільні земельні ділянки» (очевидно не-вільні для українського населення) на Чонгарському півострові та на острові Куюк-Тюк (на Мелітопольщині). Поточного року вже розпочнуть видавати наряди на Чонгарський фонд. Надалі, в міру заселення цієї території жидами, вирішено одвести для жидівських переселенців також і землі, що займають в цьому районі орендатори. В зв'язку з цим Всеукркомзет звернувся до НКЗему з проханням припинити здачу Чонгарських земель у довготермінову оренду (щоби припинити потяг на ті місця укр. населення). Далі Укркомзет затвердив за жидами піщаники у Херсонській окрузі. Ці піщаники використовуватиметься головним чином для розвитку виноградарства. Разом з тим Укркомзет поставив питання про термінове виділення жидівського адміністративного району на Криворіжжю. Одне слово — «чим далі в ліс — тим більше дров» («Комуніст» з 30 серпня ц. р.).

— Жидівський музей «Менделєєв». Одеський жидівський музей ім. Менделєєва-Мойхера — Сфорім останнього часу інтенсивно поширює свою роботу. Зібрано чимало коштовних старовинних речей. Музей тепер заходжується зібрати літературну спадщину «Дідуса єврейської літератури», що залишилася в його дочок.

Музей незабаром вирушить спеціальну наукову екскурсію на Волинь, щоб зібрати там різний матеріал та старовинні речі. На чолі екскурсії буде представник єврейської катедрі, що при Українській Академії Наук. Зі всіх загальних музеїв України мають виділити для Одеського жид. музею всі ті речі, що мають відношення до жидівської культури.

Наркомосвіта оце надіслала

музеві тимчасову субсидію в 1.500 карб. та ухвалила виділяти щорічно постійну дотацію музеєві.

(«Пр. Пр.» ч. 203).

***

— Стан охорони праці в промисловості. ВРНГ обслідувала стан охорони праці і виявила різного роду «досягнення». Але разом з тим є досягнення і іншого порядку. «Пр. Пр.» ч. 204 як пише про це:

Щодо санітарно-технічного стану української промисловості, то обслідування відзначає незначні досягнення в цій галузі. Особливо погано стоїть справа в хемічній та металевій промисловості. Щоб поліпшити техніку безпеки, українські трести заумовою з НК праці асигнували ц. р. 2.500.000 карб. на устаткування вентиляції, а також для ізоляції шкідливих професій.

І щоб зліквідувати ці «незначні досягнення», як пише газета, то гадають відпустити 13.400000 карб. «для поліпшення охорони праці». Отже яких розмірів мусять бути ці «незначні досягнення», що для ліквідації їх потрібно аж 13 мільонів і 400 тисяч карб.

— На боротьбу з безробіттям в сов. раю. «Изв.» ч. 204 подають що проєктується асигнувати на боротьбу з безробіттям на Україні більш 7000.000 карб., на 700.000 більше ніж минулого року. Гадають розвернути публічні роботи, поширити роботу по кваліфікації дорослих і молодняка та збільшити кількість колективів. Ніби то мають асигнувати засоби на улаштування годівлі безробітних та на будівлю ночлежних домів. Але це все проєкти, яким трудно здійснитися бо на це треба мати гроші. гроші і гроші.

— Прогнули. «Укр. Економист» ч. 202 подає такі відомості: на Першомайському руд-

нику Донвугілля прогули «продовжують рости й зараз досягли великих розмірів. Так, в той час, як у квітні вони складали 33 відс., то в червні — стало вже 35,8 відс.. В зв'язку з цим програм видобуття невиконано в квітні на 14 відс., в травні на 19,6 відс., а в червні — на 17,4 відс.. Так само негативно відбиваються прогули і на собівартості.

— Те ж «п о с т у п». Той же «Укр. Економист» в ч. 202 подає коротке повідомлення, що в шахті імені Крупської, на Першомайщині, «збільшується число нещасних випадків. Великий відсоток нещасних випадків, падає на новачків». Газета вважає, що треба відкрити курси по «техніці безпеки для нових робітників». Сумніваємося, щоб такі «курси» зменшили відсоток нещасних випадків. Треба — кардинальних заходів: зміни цілої системи большевицької.

— «Н о в и й Д о н б а с». Під таким заголовком подає «Робітнича Газета» ч. 234 замітку про те, що Секція Технічної Ради Південстали, що засідає у Харкові, розглянула та затвердила проекти спорудження у районі Макіївського та Єнакієвського Комбінатів 4 нових великих кам'яно-вугільних шахт, які разом із нещодавно закладеними шахтами Донвугілля, утворюють «Новий Донбас». Загальна продукція цих нових шахт визначається в 1.850 тис. тон вугілля що-року. Це збільшить здобич вугілля Південстали більше, як на 50 відс. Дві нових шахти даватимуть коксувальне вугілля. Між іншим в числі 4 проєктів Технічна Рада затвердила проєкт будування величезної шахти «Чайкінобіс», продукційністю 750 тис. тон на рік.

Але що цікаво, це те що редакція «Робіт. Газети» зовсім забула географію України і пише:

Це буде одна з найбільших кам'

яно-вугільних шахт СРСР, а не УССР.

— Дефекти в справі стандартизації с.-г. машин. «Вісти» ч. 203 подають, що роботу стандартизації с.-г. машин гальмується браком твердої фінансової бази та ще надто мляво розвинутою навколо дослідною роботою.

І тому конче потрібно утворити не менш, ніж одну машино-дослідну станцію в кожному з окремих природних районів України, при 5-ти красних дослідних станціях НКЗ-сму через те, що машино-дослідна робота дуже шкудильгас.

— Не гаразд з мануфактурою. «Вісти» ч. 206 подають вістку з Мелітополя, що на тутешніх ринках відчувається велика недостача мануфактури й цукру. Цими днями сподіваються на 22 вагони мануфактури, що частково ліквідує голод на мануфактуру.

— «Гине майно». Під цим заголовком «Пр. Пр.» ч. 203 подає відомості про обслідування сталінського складу Центроспірту в Київі. Ось що пише газета:

На складі виявлено чималу негосподарність та недогляд за майном. Як констатувала Комісія РСІ, в усіх корпусах горітьчаної виробни й допоміжних відділах і стеля протікає, а подекуди навіть попровалювалася. Потрібний великий ремонт, щоб довести її до належного вигляду. Купсько налагодженя охорону складу й на випадок пожежі не було-б звідки брати води, бо склади не з'єднано з міською водопостачальною магістраллю.

Подвір'я складу теж не в порядку. Приміром, на подвір'ї гине близько 20.000 штук деревляних скриньок то що. Не реалізовано 4.000 штук аптекарського посуду, де-кільки тисяч пудів ланого чавуна та багато іншого майна.

Інвентарна комісія виявила брак

майна на 13.000 карб., що його було списано в книгах.

Крім того колегія постановила просити НКРСІ (Народній Комісаріят Робітничо-Селянської Інспекції) звернути увагу на те, щоб було вжито заходів до виявлення, чи немає випадків такого господарянина Центроспірту й в інших, а не тільки в київському, районах.

— Д о с я г н е н я і «д о с я г н е н н я». Треба вміти читати в большевицьких газетах і те, що в рядках, і те, що між рядками. Так напр. в «Комуністі» ч. 201 уміщено статтю «Дефекти в кампанії зниження цін». Починається вона з досягнень, скажемо 1-го порядку, але далі досягнення 2-го порядку:

спостерігається нездорове явище, а саме — зріст цін на с.-г. товари та харчову частину бюджетового набору. На 1 червня вартість с.-г. частини бюджетового набору в Одесі становила 88,4 проц. січнявої, а на 1 серпня — вже 93 проц. Таке саме явище спостерігається майже по всіх обслідуваних Наркомторгом районах. Крім того виявлено, що по всіх цих районах не виконано директиви про зниження гуртової націнки, хоча торговельна система має на те цілковиту змогу особливо на селі.

А в результаті? — кругле зеро. Бо «кампанія зниження цін» — дає навпаки «нездорове явище» — підвищення цін. «Круть верть — в черепочку смерть».

— З м е н ш е н н я д о б у т т я в у г і л л я. «Пр. Пр.» ч. 207 подає слова голови Управи Донвугілля, який сказав, що починаючи з 3-го кварталу здобування вугілля в Донбасі систематично відстає від програми завдань. У другому півріччі цез дефіцит становив 42 мільйонів пудів вугілля. Отже 1926-27 року Донвугілля на 20 мільйонів пудів не виконає виробничої програми.

Голос голови Управи — голос авторитетний. Приходиться вірити, а разом з тим приходиться

вірити в неміч большевицької промисловости, про розвиток якої так кричать большевики.

— «П р и з н а н н я» у с в о ї х в л а с т и в о с т я х. Наркомат РСІ провів обслідування роботи т-ва Укрнархарч., щоб виявити причини дефіцитности й скрутного фінансового стану цього т-ва. Про наслідки цього обслідування було заслухано доклад на засіденні колегії НК РСІ.

З обслідування виявилось, що за весь час існування т-ва «Укрнархарч» воно мало 636,5 тис. карб. втрат. Ця сума складалася з таких сум різних втрат: експлоатаційні — 344,2 тис. карб., зловживання, нестачі й інш. (за неповними відомостями) — 106,7 тис. карб. і безнадійні борги — 85,6 тис. карб.

Найбільшу суму втрат і зловживань було виявлено у Харківській, Артемівській, Дніпропетровській та інш. округах. Кільки уповноважених окружних філій допустили безгосподарність у веденні роботи, недбайливе відношення до виконання своїх службових обов'язків і т. інш.

Винних в крадіжках, растратах та інших зловживаннях притягнуто до карної відповідальности

Колегія НК РСІ визнала, що дефіцитність роботи т-ва Укрнархарч є наслідком зайвої розпорощенности підприємств Укрнархарч (ідалень), а також зловживань і крадіжок в апараті т-ва. («Вісти» ч. 206).

— О б с л і д у в а н н я у к р а в т о п р о м т о р г у д а т о т е ж н е д у ж е в т і ш н і р е з у л ь т а т и. Колегія секретаріату інспекції визнала, що апарат його занадто великий, і запропонувала Автопромторгові протягом 2-х місяців ліквідувати свої торговельні контори в Київі, Харкові, Дніпропетровському, а також негайно ліквідувати київські автотракторні, сконцентрувавши всю роботу в одеських майстернях.

Всім заводам і майстерням Автопромторгу заборонено органі-

зувати представництва. З обстежування виявлено в деяких філіях Автопромторгу безгосподарність. Збитки Автопромторгу минулого року становлять понад 500.000 карб.

(«Пр. Пр.» ч. 208).

— Дефекти нового «Електрохліба». «Укр. Економист» ч. 199 подає, що повозбудований Дніпропетровським РЦК електричний завод має дефекти. Дірки у мотосійках занадто великі. Машини, що мають садити в піч хліб «2 дні працюють, а 10 ремонтуються», крім того ці машини ламають хліб при роботі і т. д.

— Ремонт. Той же «Укр. Економист» ч. 199 подає, що ремонт заводу ім. К. Лібкнехта переведено надзвичайно негосподарно». Цегла видавалась неакурально, від чого лишилося 10 вагонів цінної цегли. На заводі ім. Дзержинського «неправильний ремонт», як пише газета, «викликав припинення прокатних станків».

— Недостатній розмір асигнувань на капітальне будівництво в металопромисловості України, як подає «Укр. Економист» ч. 199, одмітила нарада всеукр. комітета союзу металістів. По плану союзової ВРНГ (Верховної Ради Нар. господарства) по всій металопромисловості асигновано 50 міль. карб., на нове будівництво і 119 міль. карб. на розширення старих підприємств. Україні перепало із цих сум 30,1 міль. карб. на нові устаткування, і 105 міль. карб. на розширення старих підприємств, в той час, коли по планам вимагалось ще 135,1 міль. карб., а 193 міль. карб.. Отже нарада вирішила, що «таке значне зменшення асигнувань на капітальне будівництво в укр. металопромисловості, потягне за собою загальмування темпу розвернення укр. металургії і дефіцит в металі ще більше

виросте». А коли взяти на увагу усі ті «досягнення» 2-го порядку, як ми вже одмічали, і залагодження яких вимагає теж значних сум, то питання про «смертне коло» стає читкішим.

— Панама з тракторним плугами. Сов. влада зачала турбуватися про задоволення населення тракторним і плугами. З тою метою Укртрестсельмаш дістав наказа приступити до вироблення 4.000 тракт. плугів з таким розрахунком, щоби здачу плугів закінчили до 15 квітня 1928 р. Але, як подає «Укр. Економист» ч. 199, вияснилося, що до цього часу торговельні організації не подали своїх замовлень Укртрестсельмашу на будівлю тракт. плугів. Таким чином може статися так, що плуги не будуть виготовлені. Особлива нарада по машинопостачанню при Наркомземі рішила «запропонувати торговельним організаціям заключити негайно договори з Укртрестсельмашом на виготовлення тракт. плугів». А вже ці «торговельні організації» так само, очевидячки, будуть примушувати нашого дязька купувати тракт. плуги невідомої якості.

— Півз». ч. 205 подають відомості, що на Україні недостача промтоварів і що «попит на мануфактуру і шкіру не задовольнено на 50-60 відсотків», в звязку з ніби добрим врожаєм буряка та хмілью.

— Утаснення об'єктів оподаткування. «Пр. Пр.» ч. 208 подає, що по всіх районах Київщини виявляють утаснення об'єктів оподаткування. По округі вже виявлено 533 утаснених коней, 500 голів рогатої худоби та більше 1.000 голів різної дрібної худоби.

— Підпали на селі. «Пр. Пр.» ч. 207 подає, що на остан-

ньому засіданні Президії Обрвиконкому було з'ясовано, що за останнє півріччя число пожеж по селах зросло на 36 відс.—було за цей час 1.014 пожеж. Так само зріс відсоток підпалів. Боротися з підпалами тяжко — затримано тільки 46 відс. Боротьба з пожежами теж поставлена зле за браком відповідного знаряддя.

— Українська нацменшість в Р С Ф С Р. «Вісти» ч. 203 друкують замітку під заголовком «Українці на Терщині», в якій подають відомості про життя українців в цій країні. Там ніби, за відомостями останнього перепису, є українців 193.785 чол., а з них жінок 101.241. Газета запевняє, що в дійсності українців там більше. Таке мале число показує тільки малу національну свідомість. Є факти, коли підчас перепису українці по походженню реєструвалися «хахлами» або «малоросами». Українських селярад є 42, але роботу там ведуть російською мовою. Культурно-освітньої роботи майже не ведеться. Українських шкіл на Терщині немає, лише торік зімою відкрили в Азгирі одну першу групу для сироти.

* * *

— Терор на терор. «Пр. Пр.» ч. 208 подає, що 11 вересня ц. р. загинуло двоє комуністів від руки невідомих бандитів». Один з них Апатолій Ковальський, давній «чесний» чекіст», як пише газета, другий — вірний комуніст. Забиті вони були «у службовому відповідальному відрядженню».

— Ро стр і л. Надзвичайна сесія головного суду Молдавської ССР присудила до рострілу «шпигула» Мазила, якого обвинувачено в тому, що «він працював на користь румунської і польської контр-розвідки». («Изв.» ч. 206).

ХВИЛЯ ЗЕМЛЕТРУСІВ.

По всіх українських газетах чи то совітських чи то волинських та галицьких публікує звісток про більші чи менші земельні струси, які хвилино прокотилися по значній частині суцільної етнографічної території України.

Перші й найсильніші підземні удари сталися з 11 на 12 вересня на півдні України. вздовж чорноморського побережжя, головним як — в Криму. Тут, вони заподіяли величезне до цього часу майже незнане спустошення. У татарських селах, як подає в одному з останніх чисел «Діло», 600 домів лежать в руїнах. В Севастополі, Балаклаві, Сімферополі та інших містах теж звалилася сила домів. Не кажучи вже про матеріальні незчислимі шкоди, Кримщина нараховує десятки забитих і сотні пораниених людей.

Недалеко від Севастополя стояли важкі хмари диму, які прорізують вогняні стовпи. Гадають, що то горять підземні гази, що вилітають з морського дна. Нема, що казати, що все це породило в цих містах страшну паніку. Коженний змагається звідти втікти як найдалі.

Менші підземні удари були в Одесі, де в домах повилітали шибки, в Новоросійку та Ростові, де в зв'язку з землетрусом вибухли пожежі.

Та землетрус не обмежився на самому Криму та Чорноморському побережжі, але хоч і слабшими ударами сягнув майже найрізкіших і найдалше від себе відсунутих закутків: Харьків, Львів, Бурінів, Тарнопіль, Маріупіль, Полтава, Дніпрово - Петровське, Мелітополь, Черкаси, Вінниця, Збрунська, Жмеринка, Фастів, Біла-Церква, Боярка, Кременець, Рівне і т. д. По многих з цих міст чимало будинків зістало ушкоджених.

Не обминали підземні удари Київ, про що «Прол. Пр.» ч. 208 пише:

«Пожилилі Київ ще не забули липневого коливання ґрунту, як позавчорашньої ночі, вони знову

були стурбовані, що на цей раз тривалими та сильними підземними ударами, що тривали, як припускають самовидці 2-3 хвилини.

Перші підземні удари чути було в різних районах міста в 12 год. 22 хв. вночі. Під погами раптом захиталася підлога, захиталися, як маятник, люстра та електричні лампки, загойдалися ліжка під тими, що спали, зарипіли відчинені двері.

Хитання були остільки сильними та очевидними, що пожильці многих вулиць особливо на околицях вибігли були на повітря сильно поперелякувані.

Вмить більшість людности була на вулиці, нервово розпитуючи один одного про причини несподіваного явища». Кільки домів дало тріщини.

«Укрмет тепер уживає всіх заходів, щоб зібрати весь матеріял у справі останнього землетрусу. На жаль, Київ зовсім не має потрібних для такої справи приладь. Брак сейсмографічних приладь у Києві також пікреслюють наукові співробітники обсерваторії».

В.С.

Газетні звістки

— На вищих школах Рад. України. До вищих шкіл на Східній Україні ввійшло стільки прохань, що в деяких школах на кожне вільне місце було 10 кандидатів. У інститути та вищі технічні школи на 14.000 місць прийшло 50.000 прохань. Нові студенти це виключно робітники, селяни, «трудова інтелігенція».

(«Діло». 17-IX).

— Наказ по військам УСРР. Командуючий українською воєною округою Якір'єв видав наказ, що передбачає початок «територіяльних суперечок» та закликає «трудоших» України бути готовими до недалекої війни й до оборони со-

вітської держави від внутрішніх і зовнішніх ворогів.

(«Укр. Громада». 18. IX).

— Повстанці. Згідно з повідомленням з Москви на правобережній Україні з'явилися нові значні повстанчі загони. Останніми днями вони захопили Дерражню і Петичів, де продержалися майже цілу добу, після чого були вибиті значним відділом большевицького війська. («За Свободу». 14. IX).

— Забито комуніста. Недалеко від Харькова, в селі Черкаській Кигичі забито голову сільради, комуніста Холодного. Селянин, якого підозрівали в цьому, втік.

(«Руть». 16. IX).

На українських землях.

З Волині, Холмщини, Підляшша та Полісся

— Переклад богослужбових книжок. Митрополит Діонісій звернувся до міністерства ісповідань з проською про асігування коштів на переклад і друк українських богослужбових книжок. Як повідомляють з Варшави, міністерство, до цієї справи поставилось прихильно. («Укр. Громада» 18. IX).

— Український Церковний рух (с. Крупа, Луцького пов.). В селі Крупа, на Спаса відправлялась Служба Божа благопристойно ледви не до кінця, власне до читання «часу першого».

Хор весь час гарно співав. Служба правилась по слов'янському.

Але, ось один зі співаків почав читати «час перший» на рідній мові по книзі, яку поблагословив митрополит Діонісій ще в р. 1921.

І коли було вже прочитано добру половину, вийшов з віктаря п.-о. і, зупинивши читання, заявив голосно на всю церкву, що, згідно розпорядження, в першій можна читати тільки по слов'янському.

Почувши це, хор припинив співати.

Коли почалась літургія п.-о. послав старосту до співаків сказати, щоб почали співати, але хор, бувши в релігійно-національному настрої, відмовився.

Тоді п.-о. сказав: «Коли не хочуть співати, то нехай ідуть геть з церкви».

Відправа Служби Божої закінчилась під спів одного дяка.

(«Укр. Нива». з 15. IX).

— Село Сморяків на Рівненщині. В неділю, 4 вересня ц. р. до нашого села завітало велике свято — перший раз, сморяківці почули у своїй вбогій, старенькій церкві службу Божу в рідній, українській мові.

Слабеньким, тихим, але латхеним голосом молився ново-прибувший до нас, п.-о. Арсен Довгопільський за тих, що «чекають від Бога щедрої та багатої милости», а міцний хор твердим, рішучим, повним непереможної надії на ту милість Божу, акордами, мов би підтримуючи знесилоного в боротьбі пастиря, підносить ті молитви — геть — ген над землею, до самого престолу Отця небесного.

Церква по береги повпа.

Між сморяківцями багато клеванців: вони покинули і свою церкву й свого «пастиря» і разом зі своїм, досить виспіваним, хоч і молодим хором, приєднались до братньої — сморяківської отари та до пастиря правдивого, що «кличе овець своїх і вівці голос його розуміють і за ним ідуть».

І прийшлося в цей день Клеванському зло... чи то пак «благо»-чинному відправляти у себе службу на «общє-панятном язикє» без хору і в присутності 13 бабів.

(«Укр. Нива». 19. IX).

— Напад большевиків на прикордонне

село. Значний большевицький загін напав на село Регали, Дубенського пов. на Волині. Напасники на очах однієї вдови, що не вказали, де сховані гроші, зарізали її всіх малолітніх дітей. («Возрожденіє» 20. IX).

— Поразка українців на Холмщині». Внаслідок агітації большевизаців-сільробів, українці на Холмщині не виступили одним національним фронтом, а тому й вибори до громадських рад не пішли на користь українців, бо на 1.355 радних українців було вибрано менше сотні. («Народ» 21. VIII).

— Новий кооператив Заходами свідомих селян і при допомозі інструктора-кооператора при Українському кооперативному банку в Бересті — Ів. Паренюка, в с. Остромечеві, Берест. повіту, зорганізовано український споживачий кооператив.

Статут кооперативу послано в Пінський окружний суд на затвердження.

(«Укр. Нива». 15. IX).

— Кобза на Волині. До «Української Ниви» пишуть: «Професор Луцької української гімназії Модест Левицький організує для учнів тієї ж школи курси гри на бандурі.

До переведення цього великого культурного заміру чималою перешкодою являється брак музичних інструментів, які довелося б спроваджувати, по дорогих цінах, аж з Чехії. Але і з цього становища є вихід. На Поліссю не бракує верби. Один метр вербового сухого відземку поперечником 1-2 — 3-5 метра цілком вистарчить на два добрих «коряки», а це значить на дві бандури. Деко та гриф — річі другорядні. Отже, прихильників відродження кобзи, особливо тих, що замешкують в околицях Луцька, ласкаво просимо підшукати, як можна швидче, відповідного матеріалу на місцях і про наслідки сповістити листом, або особисто професора М. Ле-

вицького (Луцьк, українська гімназія).

(«Укр. Нива. X. 115.»)

В Галичині.

— Землетрус у Борщеві мав місце вночі з 11-го на 12-го вересня ц. р. Більш-менш коło год. 11 1/2 уночі заколисатися земля, вправді не дуже сильно, але так, що можна було зовсім добре це відчути. Землетрус добре треваяв якъх 10 секунд, перерваний двосекундовою павзоу. Шкід не спричинив жадних. Відчули його в Борщеві й сусідних селах, що лежать на північній захід від Борщева. Ті люде, що ще не спали й мали можливість докладно обсервувати це цікаве явище природи, налякалися, боячися, що землетрус повториться з більшою силою. Одва н. пр., особа в Борщеві навіть вибігла на двір будити своїх сусідів, щоби втікали з хати. Знову лиша оповідає, що, лежачи в ліжку, мала вражіння, цемов опинилася в човні на хвильх води, так сильно колисалося ліжко. Вправді, землетрус не належить до щоденних явищ, одяче в нашій околиці воно не с цілком незнає. Перед 20 роками був в цій околиці також землетрус, тільки дещо сильніший. («Новий Час». ч. 105).

— Перед Луговим Святом у Львові. В найблизчу неділю відбудеться у Львові Областне Лугове Свято, яке, як відомо, мало відбутися ще в серпні цього року. та з причини заборони поліції, не могло відбутися. Щойно тепер, по довгих заходах, вдалося дістати дозіл на влаштування цього свята. Участь у цьому святі візьмуть лугові організації львівського, бобрецького, жовківського повіту. вже з підготовчих праць, зголошених участей поодиноких лугових організацій, та програми свята можна надіятися, що це свято буде дійсно добре з'організованим, високо культурним святом молодого

покоління. А при оцінці праці цієї руханково-пожарничої організації не можна ніяк поминути цієї обставини, що саме ця організація чомусь то стягнула на себе спеціальне вороже відношення влади. Але це зважаючи на різні перепопи, лугова організація не лише не залишила своєї праці в напрямі виховання молодого, тілом і духом здорового покоління, але закріпила свої позиції та своїми прилюдними виступами на різних народніх святах виказалася своєю висококультурною працею серед широкого загалу панної сільської молодоти.

Львівське Областне Свято буде церговим прилюдним проявом праці лугової організації. Львівська площа «Сокола-Батька» гоститиме Луговиків, гостей з близьких і дальших сіл. Зорганізованими рядами стануть вони до збірних вправ та покажуть, що вони не жаліють ні часу, ні труду, щоби як слід виповнити всі обов'язки своєї організації. Тож у відповідь на ці молоді, повні життя виступи лугової організації мусить відіватися все наше громадянство.

(«Новий Час». ч. 105).

НА ЗАКАРПАТТІ.

— Губ. Бескид про Закарпаття. Підчас інформаційної подорожі чехословацьких журналістів по Закарпаттю розмовляв редактор «Вечер-а» з губернатором Бескидом. Між иншим губернатор згадав про свою стрічу з Петрушевичем у міністра освіти Бехинє. В розмові остерігав Бескид Петрушевича перед українською пропагандою на Закарпаттю і підкреслив, що «українці не мають жадного права говорити іменем закарпатського населення на міжнародньому форумі, бо Закарпаття ніколи до України не належало, ані не старалося ніколи о злуку з Україною.

Демонстративна заява губернатора не відповідає правді, бо по розваленню австро-угорської мо-

нархії серед широких українських мас на Закарпатті залунало гасло злуки з Україною. І так вже дня 8 листопада 1918 р. велике віче українських широких мас серед великого одушевлення рішило відорватися від Мад'ярщини і злучитися з Україною і вибрало для поширення організації Революційну Раду. А на з'їзді в Хусті дня 21, січня 1919 р., в яким брало участь 420 легітимованих з кожної громади послів, ухвалено також злуку з Києвом, вибрано «Руську (Українську) Народню Раду й вислано до Києва делегачію.

(«Нове Життя». I. IX).

Серед укр. еміграції.

В АМЕРИЦІ

— Український Конгрес. Дня 26-го жовтня відбудеться в Філядельфії четвертий Конгрес Об'єднання Українських Організацій. Конгрес треватиме одні день. На порядку дня нарад Конгресу є між яшим реорганізація Об'єднання та зміна статута і вибір нового Виділу.

Будуть виголошені такі реферати:

- а) План реорганізації нашої школи в Америці.
- б) Практичні завдання української еміграції в Америці.
- в) Приміненя українського імігранта до американського життя.
- г) Автократія чи демократія. До об'єднання належать такі організації:

Український Народний Союз, Провідіння, Народня Поміч, Згода Братств, Січова Організація (давня, негетьманська) Ліга Горожан, Ліга Ветеранів та декілька менших самостійних товариств.

З огляду на дуже завзяту боротьбу, яка ведеться в Америці між українцями, а спеціаль-

но між Об'єднанням і єпископом Богачевським, до цього конгресу привязують велику вагу.

Безсумнівним бажанням старого краю є, щоби та боротьба, яка тільки ослабнос наших братів в Америці вже покінчилася. А при добрій волі обох сторін це є можливе.

(«Новий Час». 19. IX).

— Праця «Стрілецької Громади». Товариство ушних старшин і стрільців У.Г.А., що виїхали в Америку, створили своє окреме товариство «Стрілецьку Громаду». За головну ціль поставила собі Управа С.Г. допомогу інвалідам У.Г. в краю. З тою метою ведуть вони збірку серед укр. громадянства в Америці. С.Г. розіслала ріжним організаціям 10.000 збіркових бльоків. До цього часу С.Г. прислала до краю першу збірку 300 дол. на будову Дому Інвалідів.»

(«Новий Час». 19. IX).

— Найбільша українська школа. «Америка» доносить, що 5-го вересня створено в Олифант. Па йову українську католицьку школу. Це величавий 3-поверховий будинок. Крім шкільних салів є там велика зала на гописи і вистави і друга на вправи і забави. Українська громада в Олифант є дуже добре зорганізована, а бурмістром міста є Українець Юрій Хиляк.»

(«Новий Час». 19- IX).

У ФРАНЦІІ.

— Громада в Дівсюр. Мер. Після літньої перерви Громада знова почала нормальне життя. Засновано позичкову касу, в яку внесено вже 400 фр.

— Громада в Крезю. 11 вересня заходами Українського Драматичного Гуртка імені Крופівницького було поставлено.

«Дай серцю волю — заведе в неволю». Не зважаючи на лиху погоду, на малі матеріальні засоби молодого гуртка та невеличкий артистичний стаж його членів, вистава пройшла надзвичайно гарно і зробила глибоке враження на чужинців, а у де-отрих, як у росіян, викликала шалену заздрість, бо москалі, не дивлячись на свою переважну кількість та «духовну вищість», не змогли тай не можуть спромогтися на такі річі. Саля була повна по береги; що хвилини зривались оплески, які свідчили про великий успіх українського мистецтва та служили слушною нагородою для артистів. Бажаємо дальших успіхів Артистичному Гурткові.

— Громада в Ліоні. 18 вересня ц. р. відбулися перевибори Управи Громади в Ліоні. До нового складу увійшли: Голова — п. Горбатенко, секретарь — п. Гуля, скарбник — п. Бобровник. Нова Адреса Громади така: Mr. Goula, 1, chemin du Genie Venissient (Rhône).

У Польщі.

— Вистава української й білоруської преси у Варшаві. 21 вересня ц. р. в саях Варшавського Університету була відчинена вистава української й білоруської преси, з'організована слов'янською лігою у Польщі при співпраці Інституту для справ національних меншостей.

В короткій промові голова слов'янської ліги інж. Карпінський зазначив що мета вистави є науково-інформаційна. Преса, як потенціал національного руху, дає як найкраще поняття про стремління національностей, тому організатори власне визнали за потрібне організування такої вистави, шляхом якої можна як найкраще поіформувати суспільство польське, про так важний для Польщі український та білоруський рух. Після промови голови комітету виставу відкрив

іменем міністра освіти директор департаменту мін-ва освіти п. Енджеєвич. В урочистості взяли участь представники польської влади, представники Університету, польських організацій, українська та білоруська колонії у Варшаві.

Перші кіоски належать пресі білоруській, яка представлена від початків існування, тоб-то від 1863 року до 1927 включно, що дає до трьох сот експонатів періодики білоруської в Польщі, Білорусії совітській, Латвії, Литві та видання білоруської еміграції.

Преса українська представлена тільки від 1918 до 1927 років, тому що тільки з трудом і цей час вдалося охопити. Цілий укр. відділ нараховує — понад 600 експонатів періодики української, та поділений на підвідділи: Польща, Україна, Румунія, Чехословацьчина (з підвідділом Підкарпатської Руси), середовища укр. еміграції в Європі і Америка. Окремим підвідділом є укр. преса в чужих мовах та преса присвячена справам українським. Кожний підвідділ поділено на частини «виходить» і «не виходить».

Найповніше представлена укр. преса в Польщі, де мають ся всі видання, які виходять в сучасну хвилину, таким чином представлено 78 органів преси, що тепер видаються в межах Польщі.

Серед експонатів є і нелегальні видання, як «Сурма», «Орган укр. військової організації».

Добре представлений відділ — Чехословацьчина, потім Америка. Сучасна Україна представлена слабо. Доповнює правда цей відділ урядовий список всіх періодичних видань на сов. Україні, що поданий для загального огляду.

Періодичні видання Академії Наук у Києві представлені добре, і цей підвідділ збирає найбільше публіки, переважно з по-між професорів університету, які дуже цікавляться тим експонатами.

Найслабше представлений відділ укр. преси 1918-1920 р. р., тоб-то до большевицької окупації.

Загалом вистава тішиться успіхом та має досить відвідувачів. Замітки, які з'явилися про виставу в польській пресі здебільшого прихильні. Поважний тон виставі надає її приміщення — університет. В колах українських вистава дістала прихильне відношення, так напр. Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові випозичило експонати на виставу та делегувало своїм представником у склад комітету проф. І Огієнка. Крім Наук. Т-ва ім. Шевченка ціла низка інших інституцій українських та приватних осіб надіслала свої експонати. В Комітеті приймають участь з українців: проф. І. Огієнко, М. Ковалевський і Т. Лукасевич.

X.

— Загальні збори членів Українського Клубу у Варшаві відбудуться 9 жовтня в помешканні Клубу (Подвалс, 16 пом. 15) о 11 год. зранку. На порядку денному зборів: прийняття нових членів, справоздання Правління про діяльність Клубу, справоздання Ревізійної Комісії, вибори нового Правління і Ревізійної Комісії, справи організаційні та біжучі.

— Організація українських інженерів-емігрантів. В останньому часі у Варшаві ведеться підготовча праця в напрямку об'єднання українських інженерів-емігрантів. Відповідну організаційну працю переводить

ініціативна Група, до якої належать інженери: В. Сахно, Б. Туник, П. Прутько, І. Зварітчук, В. Янівський та ин. Передбачається, що при т-ві укр. інженерів-емігрантів існуватиме окрема секція, яка об'єднає емігрантів-техників. До цього часу на заклик ініціативної групи вйти в т-во згодилося до 80 інженерів і біля 15 техніків. В кінці жовтня ц. р. мають відбутися організаційні збори згаданого т-ва. Т-во має на увазі зав'язати тісні зносини з аналогічними організаціями інших народів, організувати бюро по підшукуванню праці, опікуватися правним становищем своїх, членів, стежити за розвитком їх новинами сучасної техніки, налагодити фахову видавничу діяльність та ин.

— Сот. А. І. Тромса-Шавро (некрол.). З вересня ц. р. в с. Млодзієвиці Мехівського пов. ганебно замордовано б. сотника армії УНР п. Тромса-Шавро. Небіжчик походив з с. Вільшанки, Васильківського пов. на Київщині. Народився 28 січня 1893 р. Середню освіту одержав в агрономичній школі в Умані, після чого вступив до Київського Комерційного Інституту. Однак військові події не дали небіжчикові можливості закінчити свою вищу освіту. В укр. армії зустрічаємо його вже в 1917 р., коли він прийшов з Оренбургу з двома сотнями козаків. В армії перебував аж до переходу її за Збруч в грудні 1920 р.

Лист до Редакції.

Берлін, 28. VI. 1927.

Високоповажаний Пане Редакторе,

Не відмовте дати місце на сторінках «Тризуба» оцим кільком рядкам, які я вважаю потрібним подати до прилюдної відомости, щоб спростувати ті неточності, яких допустився рецензент видання «Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes», в ч. 26-27 «Тризуба».

Д-ій рецензент докоряє нашому виданню, що там в статті проф. І. Мірчула про українські наукові установи в Чехословаччині «жадним словом не згадано Історично-філологічного Т-ва в Празі». Це очевидно непорозуміння, бо на ст. 30 в «Mitteilungen» стоїть дословно (подаю в перекладі): «на чолі (різних наукових установ, що повстали в зв'язку з Укр. Університетом . Д. Д.) стоїть найстарше з по-між них Історично-філологічне Т-во, на засіданнях якого з часу його засновання (1923) прочитано дуже багато наукових рефератів. В 1926 р. появилвся перший том «Записок» цього Товариства, котрий містить окрім звіту з його діяльності дванадцять праць його членів». — Одже не можна сказати, що про Товариство не «згадаю жадним словом».

Далі д-ій рецензент докоряє мені, чи авторові «дуже коротко замітки» про Українську Академію Наук, що я не згадав про Археологічний Комітет при ній і про його публікацію про Трипільську Культуру. На це скажу, що «дуже коротка замітка», яка, до речі, бере 10 сторінок досить стислого друку, таки згадує про Археологічний Комітет в числі інших установ Академії на ст. 15, а про збірник «Трипільська Культура» не згадує лише тому, що про вихід у світ цього збірника стало звісно у Берліні лиш дуже недавно і вже потому, як моя стаття про Академію була написана.

Хотів би я ще додати, що д. рецензент невірно перекладає заголовок публікації: «Mitteilungen» значить не «Записки», а «Вісти», що вказує на їх не науковий, а інформаційний характер. Науковим же органом Інститута, який відповідає поняттю «Записок» будуть «Abhandlungen», перший том яких появиться після літа.

Прошу прийняти запевнення в моїй правдивій до Вас повазі.

Директор Українського Наукового Інститута
в Берліні

Д. Дорошенко (—)

ВІД У П Р А В І Т - В А б. В О Я К І В А Р М І І
У . Н . Р . У Ф Р А Н Ц І І .

Управа Т-ва б. Вояків Армії У.Н.Р. у Франції повідомляє Філії і окремих своїх членів, що заходами Управи при бібліотеці ім. Головного Отамана С. Петлюри засновано військовий відділ. Члени Т-ва, де мають ся Філії, можуть доставати книжки до прочитання через Голову своєї філії, окремі члени мусять звертатися безпосередньо до управи Т-ва. Для філій і окремих членів Т-ва книжки висилаються з оплатою пересилки книжок на їх рахунок. Для не-членів Т-ва необхідно ще внести залог в розмірі номінальної вартости книжки. У військовому відділі бібліотеки зараз мають ся слідуючі книжки:

На українській мові:

1. Ген. КАПУСТЯНСЬКИЙ. — ч. I, II. Похід укр. армій на Київ-Одесу 1919 р.
2. « » ч. III. « »
3. «Табір» — Воєнно-науковий журнал, за 1924 рік, 25, 26 роки.
4. О. Ряст. — Чергові проблеми військового будівництва в український військовій літературі.
5. Видання Союзу Укр. Старшин у Німеччині:
а) Мала війна (Партизанська війна).

- б) Гази на війні.
  - в) Війна будучини. — Джордж Іллер. (переклад).
  - г) Потреби військового вишколу.
  - ґ) Залізниці і їх військове значіння.
  - д) Старшина руханкового товариства.
6. Скорочений курс навчання кулеметному ділу. (Вид. 2 Кул. бр.).
  7. Обов'язки начальників кулеметної сотні (Вид. 2 бріг).
  8. Військово-науковий Вістник Армії і Фльоти. 1918 р.
  9. «Сурма». — Збірник воєнних пісень.
  10. Статут Січової організації.
  11. Бюлетень Управи Т-ва вояків Армії У.Н.Р. за 1926 р.
  12. «Український Імвалід» — неперіодичний орган укр. інв. на емігр.
  13. «Український Сурмач» — за 1923 рік, часопис культ.-освітних орган. у таборах.
  14. Муштровий Статут. Видання Укр. Військ. Мін. —

На російській мові.

15. Война и Мир. «Вістник воєнної науки і техніки». № 17.
16. Воєнний Сборник. Т-во плекання військ. штучи. Білгород. № 1-18.
17. Бронепоезда. — А. Шаров.
18. Временная инструкция для тактического употребления крупных соединений. Перек. з франц.
19. Россия в мировой войне в 1914-15 годах. Ген. Ю. Данилов.
20. Мысли об устройстве будущей российской вооруженной силы. Ген. Н. Н. Головин.
21. Полковая артиллерия. — А. Шаров.
22. Артиллерийская газовая атака. — В. Луговой.
23. Танки. Ген. Н. Н. Головин.
24. Изъ истории кампании 1914 года на русскомъ фронтѣ. Ген. Головин
25. Комплектование красной арміи.
26. Политическая работа въ военное время. Ф. Блумфельд. Вид. сов.
27. Стратегический очеркъ гражданской войны. Н. Карурин. Вид. сов.
28. Артиллерия и ея боевая работа. Під ред. Гермоніуса, Голубінцева і Григорьева. Вид. сов.
29. Очерки по истории войны и военного искусства. Ф. Мерин. Перекл. з німец.

На польській мові.

30. Инструкция для гренадерів. Вид. Військ. Мін.
31. Французькі методи стрільання артилерії. Поручник Луканевський, Кубовський і Рубовський.
32. Галістика. М. Виданієвич.
33. Збір тактичних завдань. Майор Прагловський.
34. Наука про зброю. Майор Фельштин.
35. Кулемет Гочкіса. Полк. Квасішевський.
36. Статут польової служби. т. I. Видання Військ. Мін.
37. Кулемет Максима. Полк. Квасішевський.
38. Инструкция для стрільби. Вид. Військ. Мін.
39. Розвиток тактики за час Великої Війни. Ген. В. Балк. (зі німець).
40. Керування і бій з'єднаннями частинами. Ч. I. Німец. Статут.
41. Статут польової служби. т. II. Вид. Військ. Мін.
42. Досвід світової війни. Майор Н. Буварт. (З франц.).
43. Инструкция для вживання танків. Військ. Мін. Видання.
44. Уваги до нової муштри піхоти. Ч. I. Майор М. Порьбіт.
45. Збір прикладів уживання артилерії. Полк. В. Александровський.
46. Заосмотрення і транспорт підчас війни. Полк. Лаваль, і Сенешаль, (Перекл. з франц.).
47. Статут кавалерії. Ч. II. Вид. Військ. Мін.

48. Коротка опись рос. 3-х цальової польвової гармати. Ч. IV. (Амуниція).
49. Вказівки для старшин батреї, озброєних 3-хцал.рос.польв. гарматами. зраз. 1902 р. Майор І. Йодко.
50. теж ч. I. (люфа).
51. теж ч. III. (Приладдя до прицілу).
52. Вибухові матеріали. Майор Шмідт

Н а ф р а н ц у з ь с ь к і й м о в і.

53. Тимчасовий статут французької піхоти. Ч. I. II і доповнення.
54. Статут інженерних військ. Ч. I. II.
55. Статут кавалерії. ч. I. II.
56. Підручник для підготовки вищих нач. ч. I і II
57. Тимч. інструкція для вживання автопанцери. в кавалерії.
58. Артилерія підчас наступу. Ген. Роже.
59. Хемична війна. Поль. Блош.
60. Інструкція по організації праці штабів уночі. Вид. Ген. Штабу.
61. Стратегія і тактика на війні. Полк. Мікель.
62. Провадження війни. Маршал Фонт.
63. Принципи війни. Маршал Фонт.
64. Підручник для артилериста. Вид. Військ. Мін.
65. Піхота під вогнем. Кап. Мезоньон.
66. Бій піхоти. Полк. Алео.
67. Підручник для піхотинця. Вид. Військ. Мін.
68. Французький військовий журнал за 1927 рік.
69. Кавалерія. -- Військовий журнал.
70. Артилерія. Військовий журнал.
71. Армія, флот і колонії. Військовий журнал.

О Г О Л О Ш Е Н Н Я.

Директор практичної Комерційної та Індустріальної Школи в Монтаржі просить нас подати до відома укр. громадянства, що слідує:

— Практична Школа Торговлі й Індустрії в Монтаржі (Луаре) — Школа Дюрзі. Ця школа, що її рекомендовано українцям, має метою, як і всі практичні школи Франції виготовлення кваліфікованих робітників на полі торговлі та банку, а також і робітників-спеціалістів, фахівців по залізу та дереву. Крім того ця школа дає загальну освіту, — математичну та наукову підготовку, що дозволяє учневі, що закінчив цю школу стати в скорому часі кон- тролером, контролером або й шефом ател'є, себ-то посади на якій завжди є пошит.

Практична Школа в Монтаржі — Школа Дюрзі — має крім того спеціальну секцію, яка підготовляє учнів до Вищих Національних Шкіл Мистецтва та фаху (Ecoles Nationales des Arts-et-Metiers), звідки випускають інженерів по всіляким фахам.

Вік вступу до школи 12 років. При вступі потрібно подати посвідчення про попередню освіту. Кандидати, що мають 13 років, і не мають посвідчення про попередню освіту, мусять тримати рівновартний посвідчення екзамен.

Наука в практичних школах торговлі й промислу цілком даремна.

З М І С Т.

Парижъ, педіли, 9 жовтня — ст. 1. С. Сірополко. Студентство на Сѳв. Україні — ст. 2. В. Слобожанський. Допомога Галичині — ст. 4. — Б-в. Наукова подорїж українського вченого до Америки — ст. 6. — Observator. З міжнароднього життя — 9. — Хрочіка: — З Великої Україні — ст. 14. — Газетні звістки — ст. 23. — На українських землях. — ст. 23. З життя еміграції. В Америці — ст. 26. — У Франції — ст. 26. — В Польщі — ст. 27.

Під час судового процесу має виходити щодня

Б ю л е т е н ь

Передплата на весь час процесу **5** франків

Ціна окремого числа **50** сантимів

З замовленнями, ~~з~~азначаючи кількість потрібних примірників, вдаватися заздальгїд до адміністрації «Т р и з у б а» — 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V. Почтою — Boîte post. № 15. Paris XIII.

Редакція і Адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V.
Поштова адреса: «Le Trident» (Truzoub). Boîte post. № 15. Paris XIII.
Редагує—Комітет. Адміністратор: **Іл. Косенко**

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Imprimerie de Navarre, 5 rue des Gobelins, Paris